

O tvrdeniach.

Peter Gonda

“V takýchto prípadoch treba urobiť jedno: vždy sa pozrieť, ako sa príslušné slová skutočne používajú v našom jazyku.”
Wittgenstein, Modrá kniha.

Táto práca vznikla a nadväzuje na polemiku ohľadom používania slovesa *tvrdiť* v slovenskom jazyku, ktorá prebehla na jednej z hodín Významu a komunikácie. Na tejto hodine sa vyskytli dve rôzne jazykové intuície týkajúce sa *tvrdiť*. Mať rozličné jazykové intuície ohľadom používania nejakého výrazu v danom jazyku by nebolo až tak zlé – predsalen sú to *intuície* a nie jasne definované pravidla, spôsoby a významy používania. Intuície sú vždy osobné, avšak, odkazujú sa nepriamo na konvenciu, ktorá aj keď je tiež hmlistá a nedefinovaná, presahuje individualitu a zjednocuje rôzne použitia výrazu do asembláže možných použití a významov.

Pravé jadro polemiky bolo práve v odlišnom chápaní konvencie týkajúcej sa *tvrdiť*. Pokiaľ chápeme tvrdenia ako performatívy podľa Austina, a používame slovo *tvrdiť* v tomto zmysle (1), odlišuje sa to od chápania slova *tvrdiť* vo význame príbuznom slovám *hovoríť*, *myslieť si*, *byť presvedčený*, *presvedčať* a podobne (2). V takomto prípade by sa *tvrdiť* ako ilokučný akt (aspoň z môjho pohľadu) malo na symbolovej úrovni *odlíšiť* od slova *tvrdiť*, tak ako sa chápe v druhom prípade. Pokiaľ sa tak nestane, prebieha komunikácia navonok o jednom výraze, na významovej úrovni sa však bavíme o dvoch rôznych výrazoch. Takéto zamieňanie si významov môže pre nezainteresovaných, ale aj pre diskutujúcich, viesť ku nedorozumeniam.

V tejto práci sa pokúsim analyzovať použitie slova *tvrdiť* v slovenskom jazyku. Pokúsim sa ukázať, že naozaj existuje rozdiel medzi *tvrdiť* (1) a *tvrdiť* (2). Najprv si pripomenieme, ako sa tvrdenia chápu z pohľadu pragmatickej filozofie jazyka, reprezentovanej teóriou ilokučných aktov od J.L.Austina. Neskôr sa pozrieme na použitia *tvrdiť* v jazyku.

Austin v *“Ako niečo robiť slovami”* zo začiatku rozlišuje medzi dvoma triedami výpovedí. Prvou triedou sú konštantívy, druhou performatívy. Konštantívy sú charakterizované ako výpovede, ktoré niečo hovoria, a o ktorých sa dá povedať, že sú pravdivé alebo nepravdivé. Ako typický príklad Austinovi slúžia práve tvrdenia. Druhá trieda výpovedí sú performatívy. Je pre ne charakteristické, že pri ich vyslovení sa nimi niečo robí (napríklad sa pomenúva dieťa, krstí loď, uzatvára stávka), a že sa môžu alebo nemusia vydať. Neskôršie úvahy Austina dovedli ku záveru, že konštantívy a performatívy sú vlastne jednou triedou výpovedí, ktoré majú aj ilokučné aj ilokučné aspekty..

Z tohto pohľadu neskôr Austin analyzuje postavenie tvrdení. Môžeme povedať, že keď niečo tvrdíme, zároveň aj niečo robíme (varujeme, upozorňujeme, pripomíname). Čo sa týka zlyhaní, tvrdenia sú rovnako náchylné na prípady zlyhaní, ako iné performatívy. Konkrétne:

- T1.** Tvrdenie je vystavené neúprimnosti ako forme nezdaru. (Tvrdiť niečo naznačuje, že tomu veríme)
- T2.** Tvrdenie je vystavené nedodržaniu ako forme nezdaru. (Tvrdiť niečo znamená byť neskôr s týmto tvrdením konzistentný)
- A1.** Tvrdenie je nulité pokiaľ referuje na niečo neexistujúce.
- A2.** Tvrdenie je nulité pokiaľ nemožno tvrdiť, neexistuje právo tvrdiť, niesme v postavení tvrdiť niečo.

B1. & B2. Tvrdenie možno formálne “pokazit”.

Tvrdenia teda podľa Austina majú rovnakú sadu kritérií ako iné performatívy, podľa ktorej možno hodnotiť ich ilokučnú účinnosť. Navyše, tvrdenia možno hodnotiť aj zo strany faktov, tj. možno o nich vyslovovať vety ako “Toto tvrdenie je pravdivé (nepravdivé)”. Nejde tu však o nejakú absolútnu pravdivosť alebo nepravdivosť, Austin ju viaže ku poznateľným faktom, účelu a kontextu v ktorom bolo tvrdenie vyslovené.

Pri analýze tvrdení v slovenskom jazyku výjdeme (možno kúsok samoúčelne) z toho, že Austin nerozlišuje medzi explicitnou a implicitnou formou tvrdení, tj. pokladá vyjadrenia “Špak ma šmak” a “Tvrším, že špak má šmak” za rovnocenné. Zameráme sa preto len na tvrdenia, ktoré su v explicitnej forme a je v nich použité slovo *tvrdiť* v jeho rôznych tvaroch. Množina viet z ktorej budeme vychádzať, obsahuje zhruba 2400 príspevkov z databázy komunitného diskusného servera Kyberia.sk, ktoré boli napísané medzi rokmi 2002 až 2004. Tieto príspevky boli prehodnené do oddelenej databázy, kde sa pomocou jednoduchkej webovej aplikácie roztriedili do viacerých kategórií. Aplikáciu možno nájsť na adrese <http://gondapeter.sk/tvrdit.php>

Prvou kategóriou bola kategória “bogus”, označujúca príspevky ktoré síce obsahovali *tvrdi**, avšak v zlom význame (napr. “*tvrdí muži*”). Ďalšou kategóriou je “negation”, do ktorej sa presunuli všetky príspevky obsahujúce tvar *netvrdi**. Toto odčlenenie negácií je síce umelé, avšak má dve výhody: znižuje počet príspevkov, a na významovej rovine zjednodušuje ich kategorizáciu (keďže negácia tvrdenia nemusí vždy byť jeho opak). Takto zostalo cca 1900 príspevkov, ktoré sa postupne zaradili do rôznych kategórií. Kategórie vznikali ad-hoc a ich opodstatnenosť je v niektorých prípadoch sporná, poukazujú však na akési hrubé črty používania *tvrdiť* v slovenskom jazyku. Samozrejme bolo by možné vyhnúť sa generalizácií a spraviť voľnejší systém notácie, alebo by sa ten použitý dal ešte viacej zjemniť. Berme ho preto skôr ako pomôcku, ktorá zjednodušuje narábanie s obsažnou množinou dát. Táto pomôcka môže ale nemusí kopírovať štruktúru (pokiaľ jazyk sám o sebe nejakú má, okrem tej, ktorú si do neho dosadzujeme) používania *tvrdiť* v slovenčine.

Klamanie

Prvá kategória, ktorej sa budeme venovať je “lie”. Je to kategória obsahujúca príspevky, v ktorých sa používa *tvrdiť* v zmysle *klamať*.

“*Vsetkym tvrdil ze som vegetarian.*” - Z kontextu celého príspevku je jasné, že nieje.

“*chalan mi uz milionkrat tvrdil ze on to nebol.*” - Neskôr v príspevku vysvitne, že bol.

“*Pred Američanmi vedenou inváziou do Iraku v marci 2003 izraelské tajné služby tvrdili, že iracký režim vlastní rozsiahle množstvo zbraní hromadného ničenia, vrátane chemických a biologických látok.*” - Aj keď nemôžeme vedieť, aké informácie mali izraelské tajné služby k dispozícii, a či existenciu zbraní hromadného ničenia oznamovali ako vedomú dezinformáciu či klamstvo, alebo boli o nej presvedčené, môžeme o samotnom príspevku povedať, že v tej dobe už bolo jasné, že Irak žiadne zbrane hromadného ničenia nemal, no napriek tomu sa správy izraelských tajných služieb označujú ako “tvrdenia”.

“*a kebyze jej vyretusujes pupok, tak mozes kludne tvrdit ze sa jej pozeras na chrbat, a ze ma hodne vykruTENY krk*” - V tomto prípade akoby slovo *kludne* menilo význam natoľko, že sa už nejedná až o také vyslovené klamstvo, ale skôr o tvrdenie vychádzajúce z podobnosti medzi výsledným obrazkom a chrbátom.

Vidíme, že v tomto prípade sa použitie slova *tvrdiť* v jazyku v ničom neodlišuje od použitia *tvrdiť* ako Austinovského performatívu. Jediné k čomu došlo, bolo zneužitie procedúry, pretože bola vykonaná neúprimne. Použitie *tvrdiť* je v tomto prípade podobné neúprimnému použitiu *sľubovať*.

Relativita

Ďalšou kategóriou, ktorá bola vytvorená, je “relative”. Boli tu zaradené použitia *tvrdiť* v zmysle *mat' názor*, alebo *mat' nesprávny názor*. Tvrdenie je v tomto zmysle chápané ako subjektívne, podliehajúce omylom, nedostatku informácií, etc. Tak ako názor, môže podliehať zmenám a vývoju.

“jedna tvrdí ze tritium sa v prirode nenachadza, a dalej to neriesi, druha tvrdi, ze tritium sa neustale vyraba v hornych castiach atmosfery vdaka kozmickemu ziareniu, a ze sa nachadza vo vsetkych pozemskych vodnych zdrojoch viz.”

“chapes kazddy si tvrdi svoje.”

“jedni tvrdia tak, druhý onak.”

“Ja si myslím že áno, ale iný by možno tvrdili opak.”

“na jednej strane tvrdis ze duchovna cesta ano, na druhej nie.”

“anyway, mozno o par tyzdnov/mesiacov budem tvrdit nieco ine .”

“yerythoo> no sice som tvrdil ze tu nic mazat nebudem toto asi zmazem.”

Ak by sme tvrdenia analyzovali z hľadiska performatívov, posledné dve použitia by mohli byť pokladané za nezdar, pričom bolo porušené kritérium T2, ktoré od tvrdiaceho chce aby bol konzistentný s predchádzajúcimi tvrdeniami.

Mýtus

Kategória, ktorá má blízko ku predchádzajúcim dvom sa nazýva “myth”. Väčšina tvrdení, ktoré sa do nej zaradili je neoveriteľná, prípadne neveriteľná. Tvrdenia v tejto kategórii majú často tvar: *tvrdí sa*, prípadne *oni tvrdia*, pričom *oni* môžu byť vedci, historici, organizátori, známi, etc. V tomto zmysle sa *tvrdiť* používa ako *hovorí sa*, že alebo *tradije sa*. Slovko *tvrdí* však v týchto príspevkoch, na rozdiel od spomenutých synonym, nadobúda kategorickejšiu a vierohodnejšiu podobu.

“a plac ma velky psychohygienicky ucinok, aspon sa to tvrdi.”

“ale tvrdi sa, ze zvyisi silu zazitku az dvakrat.”

“Historici cinskeho cirkusoveho umenia tvrdia, ze stari majstri by takyto kusok dokazali, no pridrzuju sa verzie, ze najtazsi kusok je prevedeny pomocou umenia tvarovych svalov/- cinsky majster dokazal premiestnit svoje oci a usta kdekolvek na svojej tvari .”

“Ten magicky kufrik plny mediciny od stareho australskeho samana, ktory tvrdil, ze dokaze vyliecit rakovinu za tri dni.”

„ffungovalo to tak do 89ho a neskorsie analyzy tvrdili, ze cssr by mozno vydrzala 10/-15 rokoff, potom by sa ekonomika zrutila.“

Frazeologizmus

Veľmi príbuzná kategória je kategória frazeologizmov. Vyjadrenia majú podobu ako: *XY tvrdí PQ*, kde *PQ* je nejaké príslovie alebo frazeologizmus. Z cca 1900 príspevkov sa v tejto kategórii umiestnili len 4:

“Ale ako aj stara mat tvrdia, proti gustu ziadny disputat.”

“Strasne strasne a to baby furth tvrdia ze nie krasa Tela ale ducha zavazi”

“Ako tvrdi ID andos, proste nato nie je cas.”

“Ved' už starí Rimania tvrdili „Panem et circenses“, čo v súčasnosti prekladáme ako „chlieb a hry“.”

Možná analýza použitia *tvrdiť* v týchto prípadoch by mohla byť nasledovná: vyjadrenie sa v týchto prípadoch skladá z dvoch častí. Prvá označuje rečníka, druhá je zase okrídlená veta, ktorú povedal. Rečníkovi sa v tomto prípade ani tak nepripisuje autorstvo tejto vety, skôr len jej používanie.

Neživé

Prvý príklad kúsok odlišného použitia *tvrdiť* v zmysle **(2)** od *tvrdiť* v zmysle **(1)** nachádzame v prípadoch, keď sa tvrdenie rečovo pripisuje neživým veciam, prípadne zvieratám. Tieto výroky sú v kategórii “nolife”.

“Samsaru som nevidel, ale z toho, co som si precital, je mi jasne, ze ten film nie je o tom, o com tvrdi, ze je.”

“a okrem toho to o vsetkych prispevkoch tvrdi ze su new, co urcite nie su.” (v zmysle systém Kybérie tvrdí)

“Uvedom si, ze ty ako pozorovatel nemozes byt chaosom ovplyvneny, si pozorovatelom aj ked myslienky tvrdia nieco ine.”

“no ved som povedal, ze niektore vyzkumy a teorie tvrdia, ze aj nasa civilizacia by vdaka niektorym latkam nebola tam, kde sme.”

“netopyr nechce platit dane ani u chodicich zvirat, ani u ptaku, vzdy se vznese/sleti na zem a tvrdi, ze ani k jednom nepatri.”

Skúsme na tieto tvrdenia aplikovať kritéria vydarenosti, zadefinované Austinom.

Prvý problém nastane, pokiaľ sa snažíme premýšľať o úprimnosti alebo neúprimnosti tvrdení. Môžu neživé predmety, prípadne nehmotné koncepty ako “teória”, myslieť svoje tvrdenie úprimne? Jedným z riešení, ktoré sa nám poskytuje, je pripísať úprimnosť či neúprimnosť tvorcom týchto teórií. Problém tohto riešenia je však dvojaký. Po prvé, nehovorí nič o “tvorcovi” v prípade “filmu tvrdiaceho, že je o niečom”, alebo v prípade tvrdiacich zvierat. Po druhé, subjektom vety “niektoré výskumy a teórie

tvrdia” niesú ich tvorcovia/zástancovia, ale teórie a výskumy. Ak by sme vetu preformulovali ako “*zástancovia niektorých výskumov a teórií tvrdia*”, myslím, že by sme získali inú vetu.

V každom prípade, porušenie pravidiel T1 a T2 ešte neznamená, že sa tvrdenie nevydarilo, ale len, že podľa Austina došlo k zneužitiu procedúry. Avšak oproti použitiam *tvrdiť* v zmysle *klamať* sa tu nijako nenaznačuje, že by k nejakému zneužitiu došlo. Zdá sa nám prirodzené, že aj teórie, aj zvieratá, aj filmy, aj internetový server, môžu niečo *tvrdiť*. Takéto chápanie *tvrdiť*, dovoľm si *tvrdiť*, je odlišné od chápania *tvrdiť* v zmysle (1).

Zaujímavejšie to bude s pravidlami A1 a A2. Existuje alebo neexistuje konvenčná procedúra, ktorá by umožňovala neživým veciam a zvieratám niečo *tvrdiť*? Austinovské pravidla sa vo formulácií A1 a A2 dovoľávajú osôb, a vyslovenia slov, čo v tomto prípade asi nebude aplikovateľné. Ak však za konvenčnú procedúru berieme to, čo sa bežne používa, zdá sa, že taká procedúra existuje.

Dovoliť / Môcť

Z hľadiska konvencií sú zaujímavé prípady príspevkov, v ktorých sa užívatelia dovoľávajú akýchsi kritérií, podľa ktorých *ne/majú právo* alebo *ne/môžu* niečo *tvrdiť*, prípadne si niečo *tvrdiť ne/trúfajú* alebo *ne/dovoľujú*. Skúsme si uviesť príklady a skúsiť vydedukovať o aké kritéria asi môže ísť.

“ze ta to vobec netrapi ze spolu nebudeme,coz ja o sebe nemozem tvrdit,pretoze je mi z toho zle ze ta tak dlho nevidim.”

“v kazdom pripade si vymenovala prilis malo potencialit bytia aby si mohla tvrdit nieco tak pateticke akoze nie si.”

“nikto neurcil presny standard, co to vlastne znamena, tak to nemozem o sebe tvrdit:”

“Takisto si nemyslim, ze niekto z nas moze tvrdit, co Jezis robil vedome a co nevedome.”

“ja niesom expert nemozem tvrdit co je najlepsie alebo ci bolo skor vajce alebo sliepka.”

“ja tiez nesuhlasim s cirkvou a jej ucnim, tiez je podla mna papez iba voskova figurina, ale to este neznamenava ze mam pravo tvrdit ze je kokot.”

Zdá sa, že *tvrdiť* nemožno ak:

- tvrdíme niečo, čo nieje pravda
- tvrdíme niečo, o čom nemáme dostatočne informácie

Zdá sa, že prvý bod odporuje tomu, čo sme už mali možnosť vidieť vyššie v súvislosti s klamaním. Jedným z vysvetlení môže byť, že spojenie *ne/môcť tvrdiť* sa často používa v diskusiách – buď na upozornenie diskutujúceho, že jeho argument je neplatný, pretože nemá dostatok informácií, alebo na vyhnutie sa odpovedi, prípadne zdôvodnenie neodpovedania tým, že sa vyhlási, že o veci nemáme dost informácií. Po druhé spojenie *ne/môcť tvrdiť* sa používa ako fráza zhruba s rovnakým významom ako *ne/môcť niečo povedať*, pričom *nemôcť* je skôr organickou súčasťou takto používanej frázy, ako by malo popisovať nejaké kritérium.

Tieto vysvetlenia však stoja na hlynených nohách. Oveľa plauzibilnejšie by bolo povedať, že *tvrdiť* sa používa aj vo význame *klamať*, pokiaľ ide o situáciu, kde niekto vehementne tvrdí nepravdu. V

úprimnejšom, či viac formálnejšom kontexte diskusie, alebo osobnej výpovede sa *tvrdiť* používa ako v horeuvedených príkladoch.

Použitia *tvrdiť*, ktoré úzko súvisia s predchádzajúcimi príkladmi, sú zaradené do kategórie “tentative”:

“okrem toho si dovolim tvrdiť, že duna je rovnake sci-fi ako star wars.”

“Pokladam túto knihu za neuveriteľne kvalitne a oslovujúce dielko, ktoré na slovenske a dovolim si tvrdiť, že aj sirsie pomery nema obdobu.”

“Nie je to vylucene, nikto to vsak nemoze tvrdit s istotou.”

“ja si celkom dovolim tvrdiť, že hriesne nie je len to, čo je nahe.”

“neural dovolim si tvrdiť že vyrok //”hromi antifa mala v poslednych rokoch za nasledok to ze sa znizil pocet utokov v bratislave na minimum//” je nepravdivy.”

V tejto kategórii sa stretávame s formalizovaným použitím *tvrdiť*, ktoré je súčasťou frázy, ktorá ohlasuje nejaké podstatné, kontroverzné, alebo silné tvrdenie. Použitie *dovolit'* akoby oslabovalo účinok tvrdenia, a predkladalo ho ako opatrný/predbežný (tentative) pokus o tvrdenie. V prípade odhalenia jeho nepravdivosti, alebo jeho vyvrátenia inými diskutujúcimi, bude diskusné skóre lepšie, ako keby sme tvrdenie použili “natvrdo”.

Zaujímavým použitím je formulácia typu *tvrdiť s istotou*. Zdá sa (okrem toho, že sa tiež často používa ako bezobsažná fráza), že sa opäť odkazujeme na kritérium dostatočnej informovanosti.

Nonsense

Dostávame sa ku tvrdeniam, ktoré sa pomaly prehupujú cez hranicu reálnej referencie a získavajú čoraz neskutočnejší charakter. V kategórii nonsense sa umiestnili väčšinou tvrdenia týkajúce sa náboženstva, duchovných praktík alebo filozofie.

“Tu je zaciatok vody a koniec chleba,“ tvrdia svorne.”

“Naproti tomu anjeli praveho kridla tvrdili, ze ludia budu uskutočnovat milosrdenstvo a lasku.”

“mne raz krull na tripe tvrdil ze mam z toho tripovania mozog taky uplne hladky ako latex alebo gumeny balon.”

“Vela z nich tvrdilo, ze existuje akasi absolutna pravda, ktora sa vznasa nad vsetkym bytim.”

Niektoré z týchto tvrdení by podľa Austina už neboli vydarenými tvrdeniami. Napríklad tvrdenie o hladkosti mozgu spôsobenej užívaním LSD je exemplárny prípad zlyhania tvrdenia podľa Austina, pretože Krull nemôže o mozgu druhej osoby vedieť nič, keďže ho nevidel. Zaujímavý, aj keď nijako dôležitý poznatok je, že tvrdenia môžeme v slovenčine pripisovať aj osobám na psychedelickom tripe.

Tvrdenia o začiatku vody, konci chleba, prípadne tvrdenia pripisované anjelom pravého kridla, sú “zľahka” nezmyselné, avšak v konkrétnej jazykovej praxi stále označované ako tvrdenia. Domnievam sa, že tieto použitia *tvrdiť* by z pohľadu Austinovej teórie neboli pokladané za vydarené.

Unreal

V tejto kategórii sú tvrdenia, ktoré sa vyznačujú tzv. “zlyhaním referencie”.

“Nieco ako keď Boh v Biblii o sebe tvrdí, že je ziarlivý, jediný z bohov, ktorý skutočne je.”

“hobiti boli hackeri dovoľm si tvrdiť že Tolkien veľmi dobre vedel prečo to píse.”

“tiez tvrdí, že časť boha sa rozdelila na nespočetne množstvo mensích častí, aby vôbec skúsil, ake to je byť človekom.”

“tvrdím, že materiu ako "babatko" matere Šakti nemožno zužovať len na mechanicko-empiricko-materialistické newtonovské modely, nakoľko celý prejavovaný svet je výsledkom jej činnosti, a to aj všetky objekty mysle”

“Ačkoli Bohm připouští, že neznáme zatím žádný způsob, jak poznat, co ještě jiného může ležet ukrytého v superhologramu, odvažuje tvrdit, že nemáme žádný důvod předpokládat, že neobsahuje více.”

Takisto ako v prípade kategórie “nonsense”, sú tieto tvrdenia z hľadiska Austinových kritérií vydarenosti performatívov nulitné, keďže referencie na boha, hobitov, materiu ako dieťa bohyne Shakti a superhologramy vlastne nereferujú na existujúce veci. Ako to, že tieto výroky sa v jazyku označujú ako tvrdenia? Asi to nebude tým, že ľudia sú nedostatočne oboznámení s Austinovou teóriou ilokučných aktov..

Aj napriek tomu, že za použitím *tvrdiť* sa zjavne skrývajú nejaké pravidlá, alebo aspoň kritéria, je *tvrdiť* používané naozaj širokým spôsobom, niekedy aj popierajúc spomenuté kritéria (“*toto si dovoľm tvrdiť že je pole produkované mozgom, ale musím vzhľadom k úrovni fora pripomenúť že to mam to potvrdené iba naznakmi a pocitmi.*”). Verím, že z uvedených ukážok vyplýva, že *tvrdiť (1)* a *tvrdiť (2)* sa odlišujú ak už v ničom inom, tak aspoň v tom, že v prípadoch tvrdení bez referencie v jazyku tieto výroky môžeme ako tvrdenia označiť, zatiaľčo podľa Austina by sme mali povedať: “*X hovorí Y ale nieje to vydarené tvrdenie, pretože zlyhalo na neexistencii referencie*”.

Takisto je z hľadiska teórie performatívov problematická analýza výrokov, v ktorých sa tvrdenia pripisujú neživým veciam alebo zvieratám. Ide tu o výroky ako “*film tvrdí*”, “*teórie tvrdia*”, prípadne celkom časté “*reklamy sľubujú*” ([google query](#)).

Meta

Posledná kategória pozostáva z príspevkov, ktorých použitie *tvrdiť* akoby naznačovalo pozadie jeho použitia, prípadne nepriamo vypovedalo o tom, ako sa *tvrdiť* používa alebo nepoužíva v jazyku. Mnohé príspevky z tejto kategórie by sa dali preradiť do už spomínaných kategórií.

“odvazne teorie, proc ne, myslet si muzeme co chceme, tvrdit, ze to tak je taky, kazdyho vec jestli tomu veri nebo ne.”

“Dnes som sa znoce presvedčila, že tvrdiť pravdu sa mi môže stať osudne.”

“a neviem kde si prisiel k napadu, že keď niekto tvrdí niečo ine ako ty, ma zákonite opacny nazor.”

“Ked to beries z mojho pohladu tak ked niekto tvrdi nieco ine ako ja tak ma zakonite opacny nazor.”

“juraj to len stracas fokus o tom kto hacker je a kto to o sebe tvrdi.”

“jasne lenze co s tym ked KAZDY robi to ze co tvrdi alebo podpise dokaze okamzite zahodit?”

“mohli by mu supnut nieco na hlavu v priamom prenose, ked bude zase tvrdit nezmysly.”

“mam rad ludi co si tvrdia svoje a seru na to, ci sa to ostatnym paci, alebo nie.”

“Samozrejme, ze svoje tvrdenie nevie nijako dokazat ale tvrdit to neprestane.”

“v ramci toho kam pani posunuli hru na svoje nastroje sa to da tvrdit takmer objektivne.”

“mimochodom bol tu niekto, kto zanietene a "fundovane" tvrdil, ze do tretieho mesiaca to nie je cloveka, ale mlok.”

Dúfam, že táto práca vrhla kúsok svetla na používanie slova *tvrdiť* v jazyku. Môj argument o potrebe rozdeľovať význam **(1)** od významu **(2)** sa snažil poukázať nato, že v prípade **(1)** sa jedná o zúžené chápanie **(2)**. Obávam sa, že sa mi nepodarilo seriózne zanalyzovať jednotlivé použitia *tvrdiť*. Vyžadovalo by to oveľa viac času a poznatkov. Najmä pri vysvetlení zjavných rozporov medzi *tvrdiť* v zmysle *klamať* a *tvrdiť* v zmysle “mať poznatky, informácie a právo niečo vypovedať”, som sa ocitol tápajúc v tme. Netuším nakoľko sú moje vysvetlenia plauzibilné. Najlepšie bude prácu uzavrieť výrokom, ktorý sa v tomto kontexte zdá akoby až prorocký: *“ale s istotou sa asi fakt neda nic tvrdit takze toho ozaj nechajme.”*